

FRÅN CLEOPATRA TILL VICTOR CARRANZA

av JOHANNES ORSTADIUS

I Cleopatras gruvor bröt man smaragder. I dag dödar man för denna gröna sten för att få kontrollen över Victor Carranzas (The Emerald Czar) Muzogruvor i Colombia. Vår stenexpert Johannes Orstadius berättar om smaragden.

SMARAGDEN har allt sedan Cleopatras tid varit en ädelsten som prisats högt för sin unika färg och sällsynthet. I över ett

Detta var emellertid innan spanjorerna utforskade Sydamerika. 1558 upptäckte spanjorerna en fyndighet i Muzo, Colombia.

Smaragderna de fann där var av häpnadsväckande kvalitet, och många av de vackra exemplar som skickades tillbaka till Europa fann sina hem i kungligheternas juvelsamlingar.

Än i våra dagar står de colombianska gruvorna starka i konkurrensen om det gröna guldet.

FLERA UTMANARE finns icke desto mindre. Zambia producerar stora mängder smaragder, men mycket få av stenarna kan konkurrera med de colombianska. Även i Brasilien bryts stora mängder smaragd, men även då de brasilianska smaragderna ofta har en djup färg är det desto sällsyntare att

finna stenar med bra klarhet.

DET FINNS TVÅ PLATSER i världen som på allvar utmanat Colombia när det gäller kvalitet på smaragder. Panjshir i Afghanistan har länge varit relativt okänt för ädelstensvärlden, och det sägs att de finaste smaragderna därifrån diskret har köpts upp av colombianska handlare, som väl i Colombia sålt stenarna som colombianska smaragder av absolut högsta kvalitet. En historia som är långt ifrån belagd, men som ändå säger något om kvaliteten hos stenarna som har hittats i Afghanistan.

DEN LEGENDARISKA Sandawanagruvan i Zimbabwe, som upptäcktes år 1956, producerade i ett par decennier smaragder med en kvalitet vars like världen sällan skådat. Stenarna hade en extremt hög koncentration av krom, grundämnet som ger smaragden dess gröna färg, kombinerat med en sådan exceptionell kvalitet att de flesta stenar inte ens behövde oljebehandlas, vilket annars betraktas som en norm. De finaste smaragderna från Sandawana kunde säljas för långt över 50 000 dollar per carat.

Sedan ett antal decennier har gruvan bara haft en sporadisk till obefintlig produktion, men mycket talar för att orsaken

Cleopatra Var den första som startade en marknad för smaragden.

och ett halvt millennium var Cleopatras berömda smaragdgruvor den enda källan, kontrollerad först av egyptierna, sedan romarna och därefter turkarna.

kurrera med de colombianska. Även i Brasilien bryts stora mängder smaragd, men även då de brasilianska smaragderna ofta har en djup färg är det desto sällsyntare att

mer har att göra med Zimbabwes politiska läge än med att gruvan verkligen har sinat. Fortfarande finns hopp om att den legendariska gruvan i framtiden återigen kan väckas till liv.

NAMNET SMARAGD härrör möjligen från det semitiska ordet izmargad, som betyder grön, och därefter till grekiskans smaragdos och latinets smaragdus.

ÄVEN DÅ SMARAGDER är relativt känsliga för tryck och stötar anses de som fullvärdiga smyckestenar mycket tack vare sin hårdhet. Smaragder är också värmekänsliga. Att vissa smaragder kan "svettas", utsondra små mängder vatten då de utsätts för värme, är ett faktum som förbluffat folk sedan antiken.

Dessa egenskaper kommer förmodligen av att inneslutningar, sprickor såväl som håligheter och fasta orenheter inuti stenen, alltid bildas då smaragdkristallen växer. Detta är också skälet till att orenheter är accepterade i högre grad i smaragder än i de flesta andra ädelstenar.

DEN ALLRA HÖGSTA kvalitetsgraden på en smaragd brukar benämnas "oil-drop", då dessa smaragder har en lysande intensivt djupgrön färg och en klarhet lika absolut som en grön oljedroppe. Dessa ädelstenar är bland de dyraste på jorden och kan kosta 30 000 dollar, eller nära en kvarts miljon svenska kronor, per carat.

HELT RENA SMARAGDER, utan vare sig inneslutningar eller yttre orenheter, existerar knappt i naturen. Vanligast är en typ av inneslutningar som anses typiska för smaragder, så kallade jardins. Inneslutningarna behöver inte ha en enbart negativ inverkan på stenens skönhet – i rätt mängd kan de ge stenarna en naturlig touch samt en känsla av att blicken tycks fastna i stenens djup.

Om inte annat kan visas bör man ta för givet att en smaragd har behandlats med olja för att osynliggöra sprickor. Detta har blivit en accepterad behandling på samma sätt som värmebehandling av safirer och rubiner.

UNDER 90-TALET väckte en ny behandling stor uppståndelse. Det visade sig att man under en tid pressat in ett plastmaterial kallat opticon i smaragdernas sprickor istället för olja. Då detta är en i högre grad permanent behandling ansågs det oacceptabelt, och marknaden för smaragder rasade drastiskt både i anseende och i omfattning.

OPTICON-SKANDALEN är inte det enda som påverkat smaragdhandeln. I många år utkämpades regelrätta krig kring colombias smaragdgruvor. Ägarna till de tre största gruvområdena; La Pita, Muzo och Cosquez, har alla sina egna arméer. Rebellgrupperna har sina arméer, droggartellerna sina, och colombianska regeringen sina styrkor. Allianser bildas och bryts, och det är svårt för

omvärlden att se vem som strider mot vem, och varför. Men människor dödas. Allt mellan 3 000 - 20 000 människor beräknas ha fått sätta livet till i kampen om smaragderna.

Sedan ett flertal år tillbaka råder en bräcklig fred, men smaragdgruvorna är alltjämt omgärdade av taggtrådsstängsel och maskingevärsbeväpnade vakter. Den 5:e juli 2009 attackerades Victor Carranza, ägare till Muzogruvorna och även känd under titeln "The Emerald Czar", under en färd till en av sina ägor av okända beväpnade män. Två av mogulens livvakter dog och två skadades av skotten, en händelse som bara bekräftar att striden om det gröna guldet alltjämt sjuder.

MEN TROTS ATT smaragdproduktionen i Colombia ännu ger bränsle åt stridigheter där människor mördas, och trots att smaragder fyllda med diverse kontroversiella substanser fortfarande finner sin väg ut på marknaden, så har smaragdens anseende och pris återhämtat sig.

En utmärkt bekräftelse på att smaragdskönhet, ännu 2300 år efter grundan-

det av Cleopatras smaragdgruvor, fortfarande inte upphört att imponera på och trollbinda oss människor.

SMARAGD

Den av krom grönfärgade varianten av mineralet Beryll

Formel: (Be₃Al₂(SiO₃)₆)

Hårdhet: 7,5 – 8

Brytningsindex: 1,560 – 1,605

Densitet: 2,67 – 2,78

Fluorescence: Ofta röd i kortvägigt UV-ljus

Kända Behandlingar: Utfyllnad av frakturer med olja eller annan substans förbättrar klarheten. Färgen hos en smaragd kan modifieras genom att fyllningssubstansen färgas.

Syntetiska Imitationer: Gilsonsmaragder, Chathamsmaragder, Hydrotermala smaragder och så kallade "flux-grown"

